

Tiden i Justitiedepartementet

I departementet väntade nu några spännande och mycket arbetsamma år. Nya polisdistrikt hade bildats och det fanns ett stort behov av att bygga nytt. Det var ständigt nya projekt på gång. Grundarbetet gjordes inte i kanslihuset, det var i stället rikspolisstyrelsen och byggnadsstyrelsen som svarade för det. Det var först när det gällde att skaffa fram pengar som justitie och därmed jag kom in i bilden. Ett intressant arbete som också ledde till många resor runt om i landet både på planeringsstadiet och när det var dags för invigning. Jag har tagit fram underlag för och skrivit många skisser till invigningstal. I regel ville justitieministern, som under mina år var först Herman Kling och sedan Lennart Geijer, göra några principiella uttalanden eller sätta en politisk knorr på det hela, men det gjorde de själva. I det sammanhanget vill jag gärna stryka under att det arbete som jag hade som chef för polisenheten inte innebar något med politisk anknytning. Det gällde bara att ta fram faktaunderlag och sammanställa detta på ett vettigt sätt. Till saken hör att jag aldrig någonsin tillfrågades om politisk färg eller uppfattning, något som jag uppskattade. De flesta frågor som avgjordes var inte av politisk art, det var rena sakfrågor som skulle ha hanterats på samma sätt även om regeringen hade haft en annan sammansättning. Min uppgift var att utreda och föredra de frågor som skulle beslutas vid regeringssammanträde. De justitieministrar som under mina sex år där var mycket olika i sin framtoning. Herman Kling var mera ämbetsman än politiker och hade tidigare arbetat många år i statlig förvaltning. Han var en i många avseenden förträfflig man som jag tyckte att det var en fröjd att arbeta för. Han hade en skämtsam syn på beslutsprocessen i familjen. Om han och hans hustru tyckte lika så var det hon som bestämde, var det däremot så att de hade olika uppfattning hade katten utslagsröst och katten tyckte alltid som han och därvid blev det. Lennart Geijer var raka motsatsen, en politiker ut i fingerspetsarna även om det inte satte sin prägel på det löpande arbetet. Det var lätt och angenämt att samarbeta även med honom. I övrigt anser jag att det vore förmätet av mig att lägga några synpunkter på dessa personers agerande.

I departementet fanns det vid den tiden många framstående jurister som dessutom var trivsamma personer. Leif Brundin var expeditionschef när jag kom dit. Han lämnade snart nog för att bli justitieråd. I det sammanhanget berättade han bl.a. att han skulle gå på visit till sina nya kollegor. Det var tydligen kutym och en företeelse som var något helt nytt för mig. Något annat som var nytt för mig var en klädsel fråga. Det var nordiskt justitieminister möte i Stockholm mycket snart efter det att jag kommit till departementet. I likhet med övriga enhetschefer blev jag inbjuden till en avslutande stor middag. Det var premiär för mig. Man skulle bära mörk kavaj och jag lyckades inte på egen hand lista ut vad det innebar så jag tog mod till mig och frågade just Leif Brundin till råds och fick till svar att skillnaden mellan kavaj och mörk kavaj var färgen på slipsen. Det skulle vara en ljus, gärna silvergrå slips till mörk kavaj. Om jag någon gång fått veta min plats så var det vid den middagen, jag blev placerad längst ut på en bordsgavel som den som var allra lägst i rang, men vad gjorde väl det. Det är självklart att jag med min mycket begränsade vana från formella sociala sammanhang råkade ut för många situationer, där jag var osäker på hur man skulle bete sig. Jag lärde mig ganska snart en sak att det var att ta seden dit man kom, det gällde att vara uppmärksam och inte bara stövla på. Värre var när jag då och då som enhetschef skulle representera och ta emot gäster, men på något sätt gick också. Att ta till orda för att hälsa välkommen eller tacka för maten hade sina sidor. Och det är nog något som har förföljt mig i hela livet på sätt och vis. Däremot var det betydligt lättare att hålla ett föredrag eller att delta i diskussioner om det gällde sakfrågor som jag kände att jag behärskade eller tyckte att jag hade något vettigt inlägg att komma med.

Det var Leif Brundins namn som ledde mig in på denna lilla avvikelse. Han efterträddes av Ingvar Gullnäs som hade en annan personlighet. Ingvar kunde ibland vara lite butter och tvär och hade ett häftigt temperament. Han var med mina ögon sett en utomordentlig kunnig person och hans arbetskapacitet är omvitnad. Han kunde någon gång ha svårt att se nyanser i en fråga och målade då i svart och vitt. Jag minns tillfällena då jag försökte få honom att se att det kanske fanns andra aspekter att ta hänsyn till än de han förfäktade – det gällde förvisso inte betydelsefulla sakfrågor – men det kunde sluta med att jag fick en släng av slevan som i stort sett mindre vetande. Jag tror egentligen att han i grunden inte tyckte illa om att bli motsagd. Och en stund senare eller i vart fall nästa dag var allt gott och väl. Vi var då och förblev under åren framöver goda vänner. Den tredje av ”mina” chefstjänstemän var den lättsamme och gladlynte Ove Rainer. Han var statsekreterare och en man som jag hyste den största respekt för och som jag i olika sammanhang blev mäkta imponerad av. Han hade en särskild förmåga att hitta lösningar på kontroversiella problem. Under den tiden jag var med ledde han utredningar om både polisfrågor och inom kriminalvården där han lyckades få med berörda myndigheter och fackliga företrädare på en lösning som omfattades av alla. Så till en fråga som jag blev mera direkt berörd av. Löneförhandlingarna hösten 1970 kärvade ordentligt och polisfacket tyckte att de hade kommit på efterkälken och hotade med strejk om det inte blev ett utfall som gav dem mera än andra grupper. Ove Rainer kallade till ett sammanträde i departementet – jag tror rent av att det var på luciadagen - med representanter för polisförbundet. Han ställde då i utsikt att justitiedepartementet skulle försöka att fram en viss omorganisation som skulle kunna ge ett bättre löneutfall för polisförbundets medlemmar. Han lovade att denna utredning skulle vara klar inom en månad, dvs. strax efter trettonhelgen. Uppdraget att ta fram denna utredning blev förstås mitt. En intensiv period inleddes omedelbart med många kontakter med rikspolisstyrelsen för att få fram ett faktaunderlag. Jul- och nyårsfirandet gick minst sagt på sparlåga och spänningen var stor på nyårsaftonen och det var med lättnad det kunde konstateras att det inte blev någon strejk. Alltså skulle pågående arbete kunna bära frukt. En något förändrad organisation med ett relativt stort antal nya befälsposter skulle med automatik leda till en s.k. AB-förhandling. Vid en sådan borde rimligen varje befäl placeras i en högre lönegrad. På ordningssidan föreslogs var 7:e polisman bli yttre befäl och på kriminalsidan indelades personalen i mindre grupper, varav en skulle sköta de mest komplicerade fallen och samtidigt basa för gruppen. Vidare sammanfördes ett antal sådana grupper under en chef. Dessa arrangemang, som berörde samtliga polisdistrikt i landet med sammanlagt vill jag minnas omkring 11 000 poliser slutade med att polisförbundet kollektivt fick ett löneutfall som blev bättre än vad det annars skulle ha varit och stridsyxorna grävdes ner. Om organisationen blev bättre på det sättet vet jag egentligen inte.

Arbetet var mycket omväxlande och stimulerande. Det hände mer än dag att jag på morgonen tog fram ett ärende för att arbeta med och att detta låg orört när kvällen kom. Det var ofta brandkårsutryckningar som inte gick att förutse. Det kunde komma en enkel fråga eller en interpellation som justitieministern skulle besvara i riksdagen och då måste fakta som skulle ligga till underlag för svaret plockas fram. Ekonomi- och budgetfrågor var en väsentlig del av arbetet liksom frågor om nya polishus. Ett annat inslag var resor till när och fjärran. Vid resor inom Sverige för att besöka olika polisdistrikt var det en viktig del att inhämta så mycket kunskap som möjligt. Naturligtvis var det huvudsakligen polisledningarna som redogjorde för situationen inom distriktet men jag tror för min del att de informella uppgifter om det vardagliga arbetet som man kunde snappa upp var väl så värdefulla för mig. Det ledde ofta till att jag med diskussioner med rikspolisstyrelsen om olika förslag kunde ställa relevanta frågor. De här uppgifterna kunde man få om man satte sig bredvid chauffören som i regel hämtade oss vid en flygplats och började att höra sig för om den enskilde polismannens vardag och vad som var bra och vad som upplevdes som mindre bra och kanske ännu hellre vid den

sedvanliga middagen på Stadshotellet eller motsvarande då man kunde få de mest oväntade beskrivningar. Ett tips var att vid sådana tillfällen hålla sig praktiskt taget helt nykter. En annan utgångspunkt var självfallet att behandla sådan information med försiktighet och att om det gällde mera känsliga saker aldrig antyda var man hade fått den. Resorna inom landet var vanligt förekommande. Det fanns också ett väl utbyggt nordiskt samarbete som var både nyttigt och nöjsamt. – De internationella resorna var inte så vanliga men jag hade förmånen att få delta i två resor till Interpoolkonferenser, den ena gick till Teheran 1968 och den andra till Mexico City året efter.

Fortsättning följer förhoppningsvis, jag var ju vid det här laget ännu inte fyllda 40 och har en hel del kvar att berätta.